

valóság maradt a maga öröksége, amely eredeti frissességében szólt. Kár, hogy a szerkesztő a hagyományokról és átörökítőikről, őrizőikről keveset szól. A nevek, amelyek mellett néha az sincs ott, hogy hány éves az illető s csak néha van ott, hogy tud-e írni-olvasni, nem mondanak semmit. Ennél sokkal többet szeretnénk róluk tudni s például a meséket a mesemondók szerint csoportosítva. érdekesebb képet kaptunk volna ebből a szempontból is. Az öreg 75 esztendő s Hadnagy István, vagy a 38 éves Gilice János meséi egyaránt többet mutattak volna. S ha Berze Nagy megpróbálta, hogy Alsóegerszegezen és Hosszúhetényben ugyanazt a mesét más-más mesemondótól lejegyezze, a stereotíp részek megismerésének kedvéért érdekes lett volna egy mesét más-más tanítóval ugyanattól a mesemondótól többször meghallgattatni és lejegyeztetni. Az Aarne-Thompson-számokat a jegyzetekben így is adja: ezek kedvéért kár volt a mesék sorrendjét is hozzájuk alkalmazni. Ezek, az utólag úgysem változtatható hibák nem rontják azt a véleményünket, hogy a folklóre e régi, érdemes tudósának sok köszönettel kell adoznunk e három hatalmas kötetért.

A nagy gyűjteményt jól egészíti ki Banó Istvánnak most megjelent könyve, amely — miként amannak II. kötete — szintén baranyai népmeséket közöl. Szempontjai, épen a mesegyűjtés módját illetőleg, Berze Nagyéival önkéntelenül is ellentétesek: őt, bevezetése szerint, a Marót Károly által rokon tudományban kijelölt «ascendens» módszer, az ember, a mesemondó, a mese egyéni születésének mikéntje érdekli. E tekintetben bizonyos tehetség-típusokat vet föl s az élő mese miként való fölépítése, a mesemondó fordulatossága, eredetisége szerint osztályozza őket, épen azért tulajdonít fontosságot a mesemondó egyéniségének is. Ilyen alkotó-mesemondót mutat be a hamarosan elhunyt Vágyi Jánosban, akit kissé érzelmesen ismertet s akiből «okvetlenül nagy író lehetett volna» — meséje valóban sok szépséget mutat. Egy másik mesemondó járatlanabb utat jár, sok színességgel, beszivárgott modern elemekkel tarkázza meséit. Velük szemben áll a reprodukáló típusú mesemondó s az anekdoták, trufák hordozója. Banó a mesélés stílusának s a mesemondó egyéni szokásainak finom megfigyeléseivel hallgatja s jegyzi le a meséket, modern szempontjai érvényesülnek a kiadásban, amely viszont a jegyzetekben a legszükségesebb irodalmat is megadja. Meséi élvezetesebbek, mert jó mesemondókat tudott keresni és találni s szerencsés körülmény, hogy több olyan mesét is közöl, amelyet más lejegyzésben, de szintén Baranyából, Berze Nagy János gyűjteménye is közreadott.

INCZE JÁNOS.

Szabó Géza: Geschichte des ungarischen Coetus an der Universität Wittenberg 1555—1613. Halle a/S., Akademischer Verlag, 1941. 8-r., 158 l.

Az 1502-ben alapított wittenbergai egyetemen már két évtized múlva, tehát még a mohácsi vész előtt megjelennek a magyar diákok. Lampe szerint egy Szentantali Gergely nevű ifjú már 1521-ben tanítványa volt Melanchtonnak, akinek haláláig 442, azontúl a XVI. század végéig még 576, tehát csak ebben a században is több mint ezer ifjú fordult meg Luther városának egyetemén, Magyarországnak majdnem minden vármegyéjéből és városából. — Irodalomtörténeti nevek közül ott találjuk köztük Sylvester Jánosét, Dévai

Biró Mátyásét, Batizi Andrásét, Heltai Gáspárét, Ozorai Imrét, Szegedi Kis Istvánét, Mélius Péterét, Károli Gáspárét stb. stb. A nagyszámban odaáramló magyar hallgatóság természetesen hamarosan tömörül is, s nemzeti összetartozásának ápolására, a hazai kapcsolatok fenntartására, egymás kulturális és anyagi támogatására a krakkói burzához hasonló *Coetus Hungaricus* alapít — eddig nem tudtuk pontosan: mikor? Már Pesti Gáspár sem tudta a pontos évszámot, midőn 1578-ban az egyetem anyakönyveiből a magyarok neveit 1522-re visszamenően összeírta: sajnos, a jegyzék lapjai éppen az 1522—46 évekről eltűntek. Szabó Géza kétségtelenné teszi, hogy a Coetus alapítója annak első seniora, a tornai Kakas György volt, aki 1536-ban a krakkói burzának is seniora volt s közel húsz évig élt Wittenbergában; 1555-ben 16 társával formálisan is megalapítja a Coetust, s azután (re bene gesta) hazatér, Sajószentpéterre, lelkésznek. — Az unitáriusok hamarosan kiválnak a Coetusból, de ez nem akadály a annak, hogy 1571—92-ig az egyesület virágkora következze be. Szabó Géza érdekes adatokkal világítja meg a coetusnak és tagjainak viszonyát a város lakosságának különböző rétegeihez, az akadémikusok többi csoportjaihoz, s a Coetus belső életét, tudományos törekvéseit és anyagi viszonyait. A kálvinizmus magyarországi erősödése állította meg ezt az eleven belső fejlődést, a coetus szellemi világa mind jobban simult a hazai változásokhoz s ezt a wittenbergai uralkodó-körök nem látták szívesen. Az immár kálvinista szellemű magyarságot kiutasították. A Coetus élt még egy darabig, 1609-ben azonban már seniort sem választott s 1613-ban megszűnt. Szabó, aki mindvégig szilárd kritikai alapon, a legmegbízhatóbb forrásokot is elemelve rajzolja meg a Coetus történetét, teljes és érdekes munkát végzett. Minden tisztelet megilleti érte. — A könyv függeléke a burza eredeti anyakönyvéből közli a tagok névsorát, egybevetve más forrásokkal is. Idézzük belőle, hogy 1556-ban Csabai Mihály, 1559-ben Melius Péter, 1562-ben Sibolti Demeter, 1566-ban Hellopaeus-Szikszai Bálint, 1588-ban Csaholy János, 1593-ban Ujfalvy Imre a szenior, a tagok névsorában pedig többek között Tankó Miklós, Beörvei, Cibrádi, sőt Alvinczi Péter (1598) nevével találkozunk.

KULCSÁR BÉLA.

Bucsay Mihály: Régi magyar könyvek a hallei magyar könyvtárban. Budapest, 1941. Ranschburg. 8-r., 104 l.

A hallei egyetemi könyvtár Hungaricumai jórészt a wittenbergai «magyar nemzet» könyveiből kerültek oda s Kassai Michaelis Györgynek akkor mintegy kétezer kötetnyi hagyatéka volt az alapjuk. Rotarides Mihálynak, irodalomtörténetírásunk egyik úttörőjének hagyatékából wittenbergai magyar tanulók a maguk pénzén gyarapították a gyűjteményt, amely régi magyar könyvek dolgában egyik legtekintélyesebb könyvtárunk lett. Éppen ezért egyik forrása volt a Szabó-Hellebranth RMK.-nak és kiegészítéseinek; teljes katalógusa azonban sohasem készült el, bár e század elején magyar ösztönzésre Reinhold Henrik, a hallei egyet. könyvtár egyik custosa, a könyvek zömét már jegyzékbe vette. A világháború ennek a kitűnő munkának befejezését is megakasztotta, mert Reinhold más könyvtárhoz került. 1921-ben Graggernek sikerült a nagyon jelentős anyag jórészét, (99 évre kölcsönképpen) a berlini